

Микола Пархоμεць

д.е.н., професор

Тернопільський національний економічний університет

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ У ЗЕРНОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Діяльність зернового господарства у підприємствах кожного регіону України здійснюється за останні роки при суттєвому зростанні виробничої і повної собівартості 1 ц зерна усіх зернових і зернобобових культур. Витрати у зерновому господарстві аграрних підприємств суттєво обумовлені природно-кліматичними умовами, що здійснюють потужний вплив на результати господарювання, економічну ефективність виробництва зерна.

Аналіз економічної ефективності виробництва і продажу зерна зернових і зернобобових культур у підприємствах Тернопільської області наведено у (табл. 1).

Таблиця 1.

Динаміка економічної ефективності виробництва і продажу зерна зернових і зернобобових культур у підприємствах Тернопільської області.

Показники	Роки		2014-2016 рр. в % до 2011-2013 рр.
	2011-2013	2014-2016	
Зібрана площа зернових і зернобобових культур, тис. га	348,1	330,6	95,0
Частка зібраної площі зернових і зернобобових до ріллі, %	75,1	70,3	- 4,8
Повні витрати на 1 га зібраної площі зернових, грн	3739	6462	172,8
Урожайність зернових і зернобобових, ц/га	47,0	58,1	123,6
Реалізовано зерна на 1 га зібраної площі, ц	30,5	36,7	120,3
Повна собівартість 1ц реалізованого зерна, грн	122,10	181,50	148,6
Ціна 1ц реалізованого зерна, грн	139,21	253,88	182,4
Прибуток від реалізованого зерна:			
-на 1 ц реалізованого зерна, грн	17,11	72,38	423,0
-на 1 га зібраної площі, грн	522	2656	508,8
Коефіцієнт дохідності (відношення виручки до повних витрат), пункт.	1,14	1,40	1,23

Як видно з таблиці, зібрана площа зернових і зернобобових культур в середньому за 2011-2013 і 2014-2016 рр. становила відповідно 348,1 і 330,6 тис. га. Вказана зібрана площа зернових і зернобобових культур займала у структурі ріллі сільськогосподарських підприємств регіону відповідно 75,1 – 70,3 %, що свідчить про надто високу їх частку, яка на 20-25 % перевищує допустиму частку рекомендованої структури. Особливо збільшено частку посівів пшениці, кукурудзи на зерно, ячменю. Однак у підприємствах недостатні площі посівів гречки, гороху, проса, жита.

Необхідно вказати, що надмірні посіви зернових (пшениця, ячмінь, кукурудза на зерно) обумовлюють порушення агротехнічних вимог щодо принципів організації структури посівних площ сільськогосподарських культур. У підприємствах зернові культури розміщують після зернових, що призводить до збільшення шкідників і хвороб, в результаті зменшується їх урожайність, гальмується розвиток зернового господарства.

Повні витрати з розрахунку на 1 га зібраної площі зернових культур за аналізований період збільшились відповідно із 3739 до 6462 грн або в 1,7 разу. За цей період урожайність зернових і зернобобових культур збільшилась з 47 ц (2011- 2013 рр.) до 58,1 ц (2014-2016 рр.) або на 23 %.

Повна собівартість 1 ц реалізованого зерна зернових і зернобобових культур у підприємствах області, як видно з таблиці, збільшилась із 122,10 грн до 181, 50 грн або на 48,6 %.

Ціна реалізації 1 ц зерна за аналізований період збільшилась відповідно з 139,21 грн до 253,88 грн або у 1,8 разу, що забезпечує прибуткове виробництво і збут продукції зернового господарства у підприємствах.

Підвищення ефективності виробництва зерна у підприємствах як кожного регіону зокрема, так і України загалом є важливим завданням, зокрема: для держави необхідно створити сприятливі умови для ефективного зернового бізнесу; для суб'єктів підприємництва проводити аналіз бізнесової діяльності, розробляти конкретні заходи задля підвищення економічної ефективності функціонування зернового господарства та інших видів діяльності підприємств. Результат ефективності аграрного бізнесу досягається при систематичному аналізі виробництва і збуту продукції, розробці конкретних заходів, спрямованих на раціональне використання матеріальних ресурсів і на цій основі зниження собівартості продукції, що може досягатись при цілеспрямованому управлінні витратами у підприємстві.

Моніторинг витрат і ефективності виробництва зерна передбачає аналіз структури собівартості з розрахунку на 1 ц зерна і 1 га зібраної площі. Витрати, пов'язані безпосередньо з виробництвом зерна зернових і зернобобових культур аналізують за елементами у вартісному і відсотковому вимірі по регіону. Такий методичний підхід дає змогу зіставити виробничо-господарські ефекти по конкретних підприємствах, адміністративних районах, регіонах ведення аграрного бізнесу. Оцінка собівартості в динаміці дозволяє визначити наскільки змінюється рівень ефективності, дохідності виробництва і збуту зерна та які структурні елементи, якою мірою (зниження, підвищення) на неї впливають. За таким порядком управління витратами визначають, що потрібно зробити на рівні підприємств і з боку державного регулювання економіки, щоб сприяти стабілізації собівартості, особливо відносно темпів її змін порівняно зі змінами цін на дану продукцію.

Результативність діяльності зернового господарства та виробництва іншої продукції у підприємствах регіону суттєво поліпшується і прискорюється при використанні автоматизованих інформаційних технологій – цифрової економіки.

На думку директора Асоціації «Інвестиційний розвиток України» - Ю. Пивоварова: «Цифрова економіка – це будь яка діяльність, пов'язана з інформаційними технологіями» [4, с. 132]. При цьому важливо вказати, що завдання цифрової економіки і ІТ – сфери полягає у наданні якісних послуг чи товарів для споживачів, які вони надають онлайн – торгівля, електронне врядування тощо – з використанням цифрових інформаційних технологій.

Розвитку цифрової економіки приділяється значна увага владних структур, на державному рівні розроблено і прийнято «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки». Згідно Концепції розвиток цифрової економіки України полягає у створенні ринкових стимулів, мотивацій, попиту та формуванні потреб щодо використання цифрових технологій, продуктів та послуг у галузях національної економіки.

На даний час у бізнесі, господарській діяльності аграрних підприємств для потреб управлінського обліку найкраще зарекомендувала себе програма «1 С: Бухгалтерія» версія 8. За її допомогою можна отримати більш розширену та детальнішу аналітичну базу даних по виробництву і собівартості продукції в розрізі статей і номенклатури витрат, реалізації в розрізі контрагентів та номенклатури продукції, що дає значно ширші можливості для аналізу і прийняття управлінських рішень.

Практика засвідчила, що інформаційні технології цифрової економіки вже використовують агрохолдинги, спільні українсько-німецькі та інші крупні підприємства. Там за допомогою безпілотників (дронів) проводять моніторинг за процесами: передпосівного обробітку ґрунту; посіву зернових та інших культур; росту і розвитку рослин на протязі

вегетаційного періоду (підживлення певними мікро й макроелементами); збору врожаю; логістики тощо. Такий моніторинг дає змогу оперативно здійснювати управлінські рішення щодо процесів вирощування і збирання врожаю, раціонально використовувати матеріально-технічні активи, зменшувати виробничу і повну собівартість зерна, домагатися кращих фінансових результатів.

Дослідження літературних джерел [1; 2; 3; 4; 5] показало, що використання інформаційно-комунікаційних технологій цифрової економіки у веденні агропромислового бізнесу за допомогою таких сервісів: бухгалтерія (Solutions), логістика (Logist), маркетинг (AliExpress), аналітика (Qlik Sense і Qlik View) є гарантією швидкої організації підвищення ефективності бізнесу, суттєвого зменшення витрат на виробництво продукції, надання послуг тощо.

Сучасні інноваційні технології за допомогою методів комп'ютерної цифрової обробки інформації використовуються у сільськогосподарському виробництві, зокрема: для розвитку точного землеробства; супутникового моніторингу посівів; картографування полів та врожайності, управління технікою; моніторингу кліматичних показників на метеостанціях; контролю технологій теплиць; інформаційних технологій у тваринництві, управління системою планування ресурсів та використання земельних ресурсів тощо [1].

Таким чином, використання у зерновому господарстві підприємства цифрової економіки дасть змогу здійснювати: якісний моніторинг за використанням поточних витрат, оперативно вирішувати необхідні виробничі коригування, прискорене управління та прогнозування собівартості, що сприятиме підвищенню прибутковості та конкурентоспроможності продукції.

Список використаних джерел

1. Белінська Т. Дослідження: високі технології в аграрній галузі України / Агроеліта. 2017. 31.07. URL: <http://agroprod.biz/2017/07/31/doslidzhennya-vysoki-tehnolohiji-v-aharnij-haluzi-ukrajiny/>(дата звернення: 12.10.2018).
2. Остапенко В. Технології майбутнього: дрони в сільському господарстві. 2017.29.05. URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/tehnologii-majbutnogo-droni-v-silskomu-gospodarstvi/>(дата звернення: 12.10.2018).
3. Підсумки Ag Tech Forum 2017. URL: <https://agtech.com.ua/1282-2/>(дата звернення: 12.10.2018).
4. Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. Інноваційна економіка. 2018. № 5-6 [75]. С.131-143.
5. Риженко О., Фіщук В. Як цифрова економіка змінить Україну/ Економічна правда. 2018.16.01. URL:<https://www.epravda.com.ua/columns/2018/01/16/633057/>(дата звернення: 12.10.2018).

Оксана Полінкевич

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки, безпеки та інноваційної діяльності підприємства Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

УПРАВЛІННЯ СКЛАДОВИМИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Ринкова позиція підприємства залежить від результатів його виробничо-господарської діяльності, уміння протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам. Це є основою економічної безпеки бізнесу. Підтвердженням тому є безліч праць вчених та дослідників, які присвячені цим проблемам. Проте немає єдиної думки щодо питань, які визначають складові безпеки та сфери їхнього оцінювання. Основними складовими безпеки підприємницьких систем в